

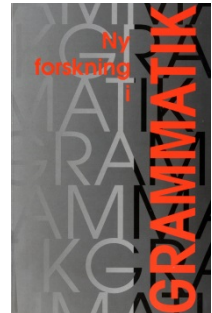
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Atypiske sætningsargumenter i spansk
- Kodning og grammatisk status

Forfatter: Johan Pedersen

Kilde: Ny Forskning i Grammatik 14, 2007, s. 205-218

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Atypiske sætningsargumenter i spansk – Kodning og grammatisk status

Johan Pedersen

1. Indledning

Jeg vil i denne artikel diskutere den atypiske markering af sætningsargumentet (NP) i upersonlige og transitive *se*-konstruktioner i spansk¹, og i relation hertil analysere NP's grammatiske status. Problemstillingen skal ses i lyset af at der fx i den konstruktionstype der er eksemplificeret i (1), typisk anvendes en klitisk dativmarkør² – coreferent med konstruktionens ubundne sætningsargument – for hvad der intuitivt må opfattes som direkte objekt:

- (1) se (le) empuja (al niño)
dat skubber(3s) akk/dat? drengen
(‘man skubber drengen’)

Overordnet vil jeg definere en upersonlig konstruktion som en konstruktion hvori agenten er uspecificeret. Upersonlige og transitive *se*-konstruktioner er endvidere karakteriseret ved at de har en særlig markør (*se*), at agenten ikke er eksplicit konstrueret som subjekt og at sætningsargumentet (NP) typisk refererer til patienten, dvs. den participant verbalhandlingen er rettet mod. I den danske version af (1) er den uspecificerede agent eksplicit konstrueret som subjekt (typisk oversat som *man*), mens NP – drengen i (1) – naturligt analyseres som direkte objekt.

---

1. Nyere teoretiske-empiriske studier af den upersonlige *se*-konstruktion i spansk findes fx i Fernández (2007), Maldonado (1992), Pedersen (2005).

2. Jeg refererer her til kasusbrugen i standardspansk.

Inden for spansk lingvistik har det været et klassisk, og stadig uafklaret, spørgsmål hvilken ledfunktion NP – *niño* i eksempel (1) – har i denne konstruktion. Det traditionelle synspunkt er at NP er indirekte objekt pga. den klitiske dativmarkering, der i iberisk spansk er typisk (men ikke obligatorisk) for denne konstruktion.³ Tager man som udgangspunkt at det prototypiske direkte objekt afspejler en bestemt semantisk struktur, er det imidlertid ikke så svært at argumentere for at NP er direkte objekt, og ikke indirekte objekt. Selve den transitive situation, hvor handlingen rettes mod drengen, hvorved der overføres energi til drengen, peger på direkte objekt. Hvis NP i (1) er direkte objekt, ligger det lige for at antage at dativ-markeringen må være udtryk for den variation vi kender fra den prototypiske transitive konstruktion i spansk, hvor *le* (dativ) af nogle sprogbrugere anvendes for direkte objekt. Det er den dialektale sprogbrug der går under betegnelsen *leísmo*. Jeg vil dog i denne artikel pege på at når man ser på den faktiske sprogbrug, så er der ikke meget der tyder på at dativbrugen i den upersonlige *se*-konstruktion skulle skyldes *leísmo*. Dertil kommer at muligheden for at konstruktionen forekommer med frit (subjekts)prædikativ kunne indikere at NP er en subjektstegnende størrelse.

I artiklen stiller jeg følgende spørgsmål:

Hvilken ledstatus har NP i spanske upersonlige *se*-konstruktioner?

Hvad kan prædikative led fortælle os om NP's ledstatus?

Hvad kan en konstruktionsgrammatisk analyse bidrage med til denne diskussion?

Først vil jeg i afsnit 2. kort diskutere den ledstatus man umiddelbart, og mere eller mindre intuitivt, vil kunne tilskrive argumentet i (1). Jeg vil dernæst i afsnit 3. komme ind på hvad varianter med frit subjektsprædikativ kan fortælle os om argumentets ledstatus. I afsnit 4. vil jeg diskutere forekomsten af ikke-kanonisk markerede sætningsargumenter i et mere generelt sprogtypologisk perspektiv, og i afsnit 5. vil jeg se på hvad en konstruktionsgrammatisk analyse vil kunne bidrage med.

---

3. Spansk har klitiske objekter der under bestemte betingelser dobbeltrepræsenterer et ubundet objekt (NP).

2. NP's ledstatus

Spanske grammatikere har traditionelt hævdet at sætningsargumentet (NP) i upersonlige *sê*-konstruktioner som (1) ikke er direkte objekt, men et indirekte objekt (Bello 1847, m.fl.). Umiddelbart synes dette synspunkt på simpel vis at forklare brugen af den klitiske dativ da dativ typisk markerer indirekte objekt. Analysen af NP som indirekte objekt baserer sig imidlertid primært på et cirkulært argument, nemlig at NP substitueres med et klitisk pronomen i dativ, og det gør selvfølgelig argumentet yderst tvivlsomt. Men synspunktet er også svært at forsvare af den simple grund at upersonlige *sê*-konstruktioner semantisk set typisk implicerer høj transitivitet, ligesom prototypiske grammatiske relationer med direkte objekt. Dette indikerer at NP må tildeles direkte objektsstatus, eventuelt (i passiv) subjektsstatus. Hidtil har en lang række forsøg på at forklare den klitiske dativmarkering været lidet overbevisende. Se dog Pedersen (2005) som er et fundamentalt anderledes bidrag til debatten.

2.1. Konstruktioner med objektsprædikativ

Når konstruktionen har objektsprædikativ, er den klitiske markør også typisk i dativ, og det peger også på at NP må være direkte objekt:

- (2) se (le) ve cansado (al niño)
 MM DAT ser(3s) træt AKK drengen
 ('man ser ham træt')

Pointen er her at der jo netop indgår et direkte objekt i en objektsprædikativ konstruktion. I dag er det almindelige synspunkt inden for spansk lingvistik da også at NP er direkte objekt, og at brugen af klitisk markør i dativ så må have en anden forklaring.

2.2. *Leisme?*

Blandt flertallet af spanske lingvister der mener at NP er direkte objekt, møder man ofte det synspunkt at dativ-markeringen så må kunne forklares som værende udtryk for den dialektale variant vi kender fra den prototypiske transitive konstruktion i spansk og som går under betegnelsen *leisme* (fx Fernández-Ordóñez 1993, 1999; Mendikoetxea 1999; Santiago 1975). Leister anvender netop *le* (dativ) for animeret direkte objekt. Ser man imidlertid på sprogbrugen hos ikke-leister, så

finder man at også de typisk bruger klitisk dativ i den upersonlige *se*-konstruktion. Der er derfor ikke meget der tyder på at dativbrugen i den upersonlige *se*-konstruktion vil kunne tilskrives *leísmo*-fænomenet.

3. Konstruktioner med frit prædikatv

Et frit prædikatv kan i spansk defineres som et ikke-valensbundet sætningsled med prædikatvfunction der kan flyttes omkring i sætningen (Madsen 1985: 117). Brugen af den upersonlige *se*-konstruktion med frit prædikatv peger i retning af at NP ikke er et klassisk direkte objekt, men at det snarere (også) har subjektsegenskaber. Det hænger sammen med at det frie prædikatv i spansk er et frit subjektspædikatv, og ikke et frit objektspædikatv (se fx Avellina 1999):

- (3) **el padre encerró al niño en el sótano, completamente enfurecido**
 ('faren lukkede rasende barnet inde i kælderens')
 (' (??) faren lukkede det hysteriske barn inde i kælderens')

I (3) lægger det frie prædikatv (fremhævet) sig til subjektet (fremhævet) selvom afstanden i sætningen til objektet (*niño*) faktisk er mindre. Dette er et eksempel på at det frie prædikatv udpeger et subjekt og ikke et objekt. I den upersonlige *se*-konstruktion i (4) lægger det frie prædikatv sig helt naturligt til NP (*niño*), og kan til gengæld ikke referere til den uspecificerede agent der er knyttet til verbet.⁴ Det gælder også selvom afstanden til NP, som i (4a), er større end til verbet:

- (4) **se (le) encierra al niño en el sótano, completamente enfurecido**
 ('man lukker det hysteriske barn inde i kælderens')
 (?? 'man lukker rasende barnet inde i kælderens')
 (4a) **completamente enfurecido, se (le) encierra al niño en el sótano**

Muligheden for at knytte det frie prædikatv til NP i upersonlige *se*-konstruktioner indikerer at NP i denne konstruktion har visse subjektstræk, og at det i al fald ikke er et "normalt" direkte objekt.

4. Det kan ellers sagtens lade sig gøre i andre upersonlige *se*-konstruktioner uden sætningsargument: *se es feliz* ('man er lykkelig'), *se está cómodo aquí* ('man sidder behageligt her', egl. 'man er behagelig her').

4. Ikke-kanonisk markeret subjekt og objekt – et typologisk perspektiv

I en lang række sprog, herunder de europæiske sprog, gælder det at subjekt og objekt under bestemte betingelser kodes på en atypisk måde. Der er i de forskellige sprog en lang række forskellige betingelser under hvilke subjektet og objektet markeres atypisk. Disse betingelser kan overordnet inddeles i tre kategorier (Haspelmath 2001):

- A) Reference-relaterede betingelser
- B) Prædikat-relaterede betingelser
- C) Konstruktions-relaterede betingelser

De faktorer der i hvert enkelt tilfælde motiverer den atypiske argumentmarkering, kan forbindes med forskellige parametre for transitivitet (Hopper & Thompson 1980), således at ikke-kanonisk argumentmarkering forekommer når transitiviteten i sætningen er særlig høj, eller særlig lav. Som eksempel på en A-betingelse kan man nævne at en række sprog, herunder spansk, har differentiell objektsmarkering (se fx Aissen 2003, Pensado 1995) som i spansk kommer til udtryk ved at særligt prominente objekter – dvs. animerede og specificerede objekter – markeres med præpositionen *a*, mens andre objekter står umarkerede:

- (5) Está mirando **a** la niña
(‘han kikker på pigen’)
- (6) Está mirando el espectáculo
(‘han kikker på forestillingen’)

B-betingelsen repræsenterer formentlig den betingelse der i de forskellige sprog hyppigst giver anledning til atypisk markering af subjekt og objekt. Den vedrører verbets betydning. I visse sprog – et godt eksempel er islandsk⁵, se (7) – er subjektet tilsyneladende dativmarkeret i forbindelse med bl.a. såkaldte psykologiske verber:⁶

- (7) Ég veit ad honum líka þeir
Jeg ved at **ham(dat)** lide **de(nom)**
(‘Jeg ved han kan lide dem’)

5. Se fx Andrews (2001) eller Barðdal (2001).

6. Til forskel fra prototypiske (kausative) aktionsverber.

Et sådant dativmarkeret subjekt går i visse lingvistiske kredse under betegnelsen *quirky subjekt*.

Man kan hævde at man også i spansk har såkaldte *quirky subjects*, fx i udtryk af typen:

- (8) Le   gustan   las chicas
       ham(dat) lide(3pl) **pigerne(nom)**
       ('han kan lide pigerne')

Her er den subjektslignende størrelse dativmarkeret (*le*), mens den objektslignende størrelse (*las chicas*) er nominativmarkeret via kongruens.

Man må selvfølgelig stille spørgsmålet om eksempler som (8) kan siges at være ikke-kanonisk markering af subjekt og objekt. Det afhænger af hvordan man analyserer disse sætninger. En mulighed er at den dativmarkerede EX (*experiencer*) er transitivt subjekt, og det nominativmarkerede NP er direkte objekt. Går man ud fra en sådan analyse, vil (8) være eksempel på en ikke-kanonisk markering af både subjekt (der normalt står i nominativ, og ikke i dativ) og objekt (der normalt står i akkusativ, og ikke er i nominativ, ej heller indgår i verbal kongruens). En anden mulighed er at sætningen ikke analyseres som en transitiv konstruktion, men som en intransitiv konstruktion med to obligatoriske argumenter (*extended intransitive clause*, se Onishi 2001). Hvis man skal foretage et valg mellem disse to alternativer, så er det vigtigt at det ikke sker udelukkende med henvisning til såkaldte *subject coding properties*, såsom kongruens og kasus-markering, netop fordi disse kodningstræk langt fra altid udpeger en bestemt grammatisk status som sætningsargument i verdens sprog (transitivt subjekt, objekt, intransitivt subjekt, indirekte objekt, ...). Valget af analyse bør ske på basis af *behavioral subject properties* (Keenan 1976), dvs. på basis af hvorledes konstruktionen opfører sig i bestemte syntaktiske omgivelser – hvordan den reagerer på bestemte syntaktiske tests. Jeg vil ikke komme nærmere ind på disse tests her i forbindelse med eksempel (8). Jeg vil blot referere til Haspelmath (2001) der påpeger at en testning af *behavioral subject properties* overvejende peger i retning af at sætninger af den type vi har i (8) bør analyseres som intransitive, og altså derfor ikke kan betragtes som

konstruktioner med atypisk markeret subjekt og objekt. Men hvad der er vigtigst i denne sammenhæng, så gør han udtrykkeligt opmærksom på at en del af disse tests langt fra altid giver entydige resultater, og at andre slet ikke kan appliceres på den konstruktion man ønsker at teste. Alligevel er det selvfølgelig interessant at undersøge argumenterne, der kan pege i forskellig retning, og han påpeger netop det problematiske i kun at acceptere to muligheder: transitiv eller intransitiv. Dermed anbefaler han at man anerkender at en sætning kan have træk der placerer den på en skala mellem transitiv og intransitiv. Konsekvensen bliver at et sætningsarguments status som subjekt eller objekt ikke vil kunne defineres entydigt.

Også en konstruktionsrelateret betingelse (se C-betingelsen ovenfor) kan influere på transitiviteten i sætningen og give anledning til en atypisk argumentmarkering. Det kan fx være konstruktionens negative/affirmative status, der i russisk motiverer forekomsten af genitiv-markerede objekter, se Timberlake (1977: 158-168). Sækonstruktioners særlige (upersonlige) træk, som er fokus i denne artikel, kan ligeledes ses som en konstruktionsrelateret betingelse der influerer på transitiviteten i sætningen, og dermed giver anledning til atypisk argumentmarkering. De to vigtigste transitive konstruktionstyper blandt de upersonlige sækonstruktioner er eksemplificeret i (9) og (10):⁷

(9) se empujan los coches
 skubber(3pl) bil(pl)
 ('man skubber bilerne')

(10) se (le) empuja (al niño)
 dat skubber(3s) akk/dat drengen
 ('man skubber drengen')

Der er meget der peger i retning af at NP i (9) og (10) er hhv. en slags (passiv)subjekt og en slags objekt, både når man bruger *subjekt coding properties*, dvs. kongruens, kasus-markering og ordstilling, som indikator, og når man analyserer *behavioral subject properties*, se Pedersen (2005).

7. (10) er identisk med (1). Anføres som nyt eksempel af hensyn til klarheden i fremstillingen.

Men der er også ting der peger i retning af at NP er “objektsagtig” i (9), og at NP ikke er et klassisk objekt i (10).

Der er fx ikke mulighed for at tilføje det for passiv karakteristiske agensled i (9) i moderne spansk. Nyere analyser af den “refleksive passiv” anser da også det upersonlige aspekt for at være et afgørende træk ved konstruktionen. Det betyder at det ikke mindst er den marginaliserede agent, og ikke kun spørgsmålet om promovring af patienten – som er den betydning der ellers normalt knyttes til et passivsubjekt – der ses som det karakteristiske ved konstruktionen (se fx Fernández 2007, Maldonado 1992, Pedersen 2005). Konstruktionen anvendes sågar af en del sprogbrugere uden den verbale kongruens (som er subjektsindikator):

(9a) se empuja los coches
skubber(3s) bil(pl)

Der er ligeledes sprogbrugere der substituerer NP med et klitisk pronomen i akkusativ:

(9b) se los empuja
akk

Den varierende sprogbrug som (9a) og (9b) er udtryk for, og som er relativt udbredt, indikerer klart at sætningsargumentet i (9) har objekts-egenskaber.

Mht. konstruktionstypen i (10) er det navnlig den klitiske dativmarkering af “objektet” der komplicerer ledanalysen. Man kan også nævne muligheden for at knytte et frit prædikativ til NP i disse upersonlige *se*-konstruktioner, som omtalt ovenfor, hvilket indikerer at NP i begge konstruktioner har visse subjektstræk. Man kan altså hævde at (9) og (10) repræsenterer to forskellige konstruktioner hvori argumenternes ledstatus er usikker, hvorved de hver især kommer til at virke som atypisk markerede sætningsargumenter: nominativ for et subjekts-objektslignende argument i (9) og dativ for et objekts-subjektslignende argument i (10).

Som jeg har været inde på ovenfor, giver de omtalte tests (*subject behavioral properties*) ikke entydige resultater. Det får selvfølgelig ofte indflydelse

på hvilke tests man vælger at lægge til grund for den grammatiske status man tillægger et sætningsargument – med andre ord, man vælger de kriterier der understøtter ens analyse. Desuden vil det ofte være sådan at en del af de forhåndenværende tests slet ikke kan appliceres på den konstruktion man ønsker at undersøge. Dertil kommer at hele tanken om at kunne bestemme sætningsargumenters grammatiske status ved hjælp af syntaktiske tests, er metodologisk problematisk idet den grundlæggende bygger på en cirkulær argumentation: kategorierne (fx subjekt og objekt) defineres ved hjælp af syntaktiske tests som er blevet udvalgt netop fordi de involverer de kategorier vi ønsker at definere. For flere detaljer, se Pedersen (2005), Croft (2001).

Vi vil nu se på hvordan en konstruktionsgrammatisk analyse kan bidrage til løsning af disse problemer.

6. Konstruktionsgrammatikken

Sproglige konstruktioner er som teoretisk term defineret som form-betydningspar af forskellig specificitet (Goldberg 1995, 2006). Konstruktionsbegrebet er i dets almindelige anvendelse et gammelt begreb der går helt tilbage til stoikerne. I nyere teoridannelse finder vi inden for konstruktionsgrammatikken (KG) en række modeller der giver mulighed for at sætte fokus dels på generaliseringer og dels på mere specifikke mønstre i sproget. KG er en sprogbrugsbaseret (SBB) grammatik. Enhederne i en SBB-grammatik er form-betydningspar af forskellig specificitet der via abstraktioner er dannet på grundlag af forståelsen og produktionen af sprog (Bybee 1985, Bybee & Hopper 2001; Langacker 1987). Konstruktionen er således den basale enhed i grammatikken. Skemaet er et centralt begreb i modellen: det kan defineres som en kognitiv repræsentation af sprogbrugerens generalisering over strukturelle ligheder i sprogbrugen (Goldberg 2006). Skemaer bruges som en slags skabeloner til at producere og forstå sproglige udtryk. I syntaks, hvor der sættes fokus på sproglig form og dens kombinatorik, går skemaer slet og ret under betegnelsen *konstruktioner*. Frekvens er en vigtig parameter i konstruktionsgrammatikken: Når en konstruktion (specifik eller skematisk) har høj hyppighed i sprogbrugen, resulterer det i en høj grad af *entrenchment* (Langacker 1987) dvs. kognitiv automatisering, i grammatikken. Høj grad af *entrenchment* betyder at den

sproglige struktur har en stabil status i grammatikken. Grammatikken repræsenteres i et netværk af konstruktioner af forskellig specificitet (skematiske eller substantielle), så den indeholder altså viden om såvel specifikke (substantielle) konstruktioner som mere generelle mønstre (skematiske konstruktioner). Regler i en grammatik er repræsenteret som skematiske (generaliserende) konstruktioner. Følgende er eksempler på konstruktioner i spansk:

Type:	[form]/‘betydningselement’
• Leksikalsk konstruktion:	[casa]/‘hus’
• Morfologisk konstruktion:	[-s]/‘flertal’
• Transitiv konstruktion:	[subj-V-O]/‘transitiv situation’
• Ditransitiv konstruktion:	[subj-V-O-IO]/‘X gør Y til Z-situationer’
• Upers. <i>se</i> -konstruktion:	[se-V3s-a-NP]/ ‘upersonlig betydning’
• Korrelerende konstruktion:	[cuanto más...menos]/ ‘jo X jo Y-betydning’
• Idiomatisk konstruktion:	[más vale tarde que nunca]/ ‘bedre sent end aldrig’
• Regel-konstruktion:	Ex: Conjunction reduction: [subj-VP-AND-Ø-VP]/‘XgørAogB’

Bemærk at der normalt vil være flere konstruktioner involveret i et og samme sproglige udtryk (Goldberg 2006), som fx i (11):

- (11) ¿Qué le compró Pedro a la hija de Fernando?
(‘Hvad købte Pedro til Fernandos datter?’)

der involverer en lang række konstruktionstyper:

- 1) X købe til Y hvad-konstruktion
- 2) Ditransitiv konstruktion
- 3) Interrogativ konstruktion
- 4) Dobbelt indirekte objekt-konstruktion (*le...a la hija*)
- 5) VP-konstruktion (*le compró*)
- 6) NP-konstruktion (*la hija de Fernando*)
- 7) Leksikonkonstruktioner
- 8) Flexivkonstruktioner (fx modus/aspekt/tempus)

6.1. En konstruktionsgrammatisk analyse

Vi vil nu se på hvad en konstruktionsgrammatisk analyse kan fortælle os om argumentmarkeringen i upersonlige transitive *sæ*-konstruktioner som fx (10), sammenlignet med argumentmarkeringen i prototypiske transitive konstruktioner som i (12):⁸

(10) se (le) empuja (al niño)
       dat skubbe(3s) akk/dat drengen
       ('drengen bliver skubbet')

(12) Juan (lo) empuja (al niño)
       Juan akk skubbe(3s) akk drengen
       ('Juan skubber (ham) (drengen)')

De konstruktionsgrammatiske principper får umiddelbart en række konsekvenser for analysen af (10). Jeg vil her skitsere fire væsentlige pointer. Den første har at gøre med **de syntaktiske omgivelser**, dvs. konstruktionen, og dens indflydelse på kasusvalget. Den anden har at gøre med **de semantiske omgivelser**, dvs. konstruktionens semantiske struktur, betydning for kasusvalget. Den tredje pointe vedrører **konstruktionens interne struktur**: Hvad betyder det for kasusbrugen at (10) dels består af en upersonlig *sæ*-konstruktion, og dels af en mere generel transitiv konstruktion (jf. ovenfor under 6)? Den sidste pointe vedrører konstruktionens frekvens og **den eksterne påvirkning** fra andre konstruktioner.

1. Går vi ud fra at de konstruktioner vi sammenligner, dvs. (10) og (12), i princippet analyseres som selvstændige konstruktioner i brugerens mentale grammatik, jf. KG's basale principper, så er der ingen grund til at antage at objektet nødvendigvis tildeles samme status. Brugen af kasusmarkør kan derfor ikke forventes at være den samme i de to konstruktioner, og divergensen mht. NP-markeringen er ikke i udgangspunktet unaturlig.

2. Den uspecificerede agent i den upersonlige konstruktion i (10) implicerer en reduktion i transitivitet. Eksistensen af en agent der kun

8. Jeg refererer her til kasusbrugen i standardspansk. Dialektalt er der meget stor variation.

er skematisk, og implicit tilstede, betyder at patienten ikke opfattes som direkte påvirket af en eksplicit konstrueret agent (subjekt). Dertil kommer at objektet, semantisk set, er et markeret objekt (normalt animeret) som ligner det prototypiske indirekte objekt. Den reducerede transitivitet og objektets markerede træk favoriserer valget af dativ i stedet for akkusativ i brugerens grammatik.

3. Eksempel (10) består af flere subkonstruktioner, jf. afsnit 6: A) en upersonlig *sæ*-konstruktion med reduceret transitivitet, B) en generel transitiv konstruktion. Valg af klitisk objektsmarkør er i princippet afledt af den konstruktion den indgår i eftersom konstruktioner er sætningens primære byggeklodser. Det leder til følgende spørgsmål: Hvilken subkonstruktion ligger til grund for bestemmelsen af sætningens kasus i brugerens grammatik? *Le(s)* (dativ) indikerer at den er afledt af den mere specifikke *sæ*-konstruktion, jf. pointe 1. og 2., mens *lo(s)/la(s)* (akkusativ) indikerer at det er den generelle transitive subkonstruktion der er afgørende. I konstruktionsgrammatikken er generaliseringsprocesser vigtige i formningen af grammatikken (Goldberg 2006), også i et historisk perspektiv. Det peger i retning af en øget brug af akkusativ i takt med at den mere generelle transitive subkonstruktion i stigende grad kommer til at dominere over den upersonlige konstruktion med reduceret transitivitet. Stigende tendens til dels brug af klitisk akkusativ i begge de (transitive) upersonlige *sæ*-konstruktioner vi har set på, jf. eksempel (9) og (10), og dels manglende NP-kongruens med verbet i konstruktionen i (9) (indikerer objektstræk), er præcis den udvikling der tegner sig, hvis man ser på de historiske data. Se fx Mendikoetxea (1999) og Pedersen (2005). Det fører til den fjerde og sidste pointe:

4. Der sker en ekstern påvirkning af den upersonlige *sæ*-konstruktion i (9) og (10) som følge af konstruktionernes relativt lave frekvens i forhold til den i sprogbrugen mere hyppigt forekommende prototypiske transitive konstruktion, jf. (12). I sidstnævnte er normen (i standardspansk⁹) for direkte objekt klitisk akkusativ og manglende kongruens, hvilket må forventes at smitte af på normen for kasusbrug og kongruens i de to upersonlige *sæ*-konstruktioner. Det er som nævnt under pointe 3., netop den tendens vi finder i de historiske data.

---

9. Der er tale om udpræget variation.

7. Konklusion

Analysen har vist at sætningsargumentet (NP) i spanske upersonlige transitive *se*-konstruktioner har en usædvanlig ledstatus der ikke lader sig indfange af den sædvanlige kategorisering som subjekt eller objekt. Den konstruktionsgrammatiske analyse kaster lys over denne særlige status og bidrager til at vi bedre kan forklare den atypiske argumentmarkering, samt tendensen til via generaliseringsprocesser at kasusbrugen "normaliseres" (fra brug af dativ til brug af akkusativ) og verbalkongruensen forsvinder.

Henvisninger

- Aissen, J. (2003). Differential Object Marking: Iconicity vs. Economy, *Natural Language & Linguistic Theory* 21, 435-483.
- Andrews, A. D. (2001). Non-canonical A/S marking in Icelandic, i A. Y. Aikhenvald, R. M. W. Dixon & M. Onishi (red.) *Non-canonical marking of subjects and objects*, Amsterdam: John Benjamins, 85-111.
- Avellina, S. G. (1999). La aposición y otras relaciones de predicación en el sintagma nominal, i I. Bosque & V. Demonte (1999), *Gramática Descriptiva del Español*, Gredos: Madrid, 1523-1564.
- Barðdal, J. (2001). *Case in Icelandic. A Synchronic, Diachronic and Comparative Approach*. [Doctoral Dissertation]. *Lundastudier i Nordisk språkvetenskap* A 57. Lund: Department of Scandinavian Linguistics.
- Bello, A. (1847). *Gramática de la lengua castellana*, con notas de R.J. Cuervo y N. Alcalá Zamora. Buenos Aires: Sopena.
- Bybee, J. (1985). *Morphology: a study of the relation between meaning and form*. Typological studies in language, vol. 9. Amsterdam: John Benjamins.
- Bybee, J. & P. Hopper. 2001. *Frequency and the emergence of linguistic structure*. Amsterdam: John Benjamins.
- Croft, W. (2001). *Radical Construction Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Fernández, S. S. (2007). *La voz pasiva en español: un análisis discursivo*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Fernández-Ordóñez, I. (1993). Leísmo, laísmo y loísmo: estado de la cuestión, i O. Fernández Soriano (red.) *Los pronomes átonos*, Madrid: Taurus, 63-96.

- Fernández-Ordóñez, I. (1999). Leísmo, laísmo y loísmo, i I. Bosque & V. Demonte (red.) *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*, Madrid: Taurus, 1319-1390.
- Goldberg, A. (1995). *Constructions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Goldberg, A. (2006). *Constructions at Work. The Nature of Generalization in Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Haspelmath, M. (2001). Non-canonical marking of core arguments in European languages, i A. Y. Aikhenvald, R. M. W. Dixon & M. Onishi (red.) *Non-canonical marking of subjects and objects*, Amsterdam: John Benjamins, 53-83.
- Hopper, P. & S. A. Thompson (1980). Transitivity in Grammar and Discourse, *Language* 56, 251-99.
- Keenan, E. (1976). Toward a Universal Definition of 'Subject', i C. Li (red.) *Subject and Topic*, New York: Academic Press, 303-333.
- Langacker, R. W. (1987/91). *Foundations of Cognitive Grammar*, Vol. I + II. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Madsen, J. K. (1985). *Syntaktisk analyse af spansk*. København: Romansk Institut, Københavns Universitet.
- Maldonado, R. (1992). *Middle Voice: the case of Spanish 'se'*. [Phd.-dissertation, University of California, San Diego]. Ann Arbor: UMI.
- Mendikoetxea, A. (1999). Construcciones con *se*: medias, pasivas e impersonales, i I. Bosque & V. Demonte (red.) *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*, Madrid: Taurus, 1631-1722.
- Onishi, M. (2001). Parameters and properties, i A. Y. Aikhenvald, R. M. W. Dixon & M. Onishi (red.) *Non-canonical marking of subjects and objects*, Amsterdam: John Benjamins, 53-83.
- Pedersen, J. (2005). The Spanish impersonal *se*-construction. *Constructions* 2005, 1, 1-49.
- Pensado, C. (red.) (1995). *El complemento Directo Preposicional*. Madrid: Visor.
- Santiago, R. (1975). Impersonal *se* le(s), *se* lo(s), *se* la(s), *BRAE LV*, 83-107.
- Timberlake, A. (1977). Reanalysis and actualization in syntactic change: Mechanisms of Syntactic Change, i C. N. Li, (red.) *Mechanisms of syntactic change*, Austin: University of Texas Press, 141-180.